

SZÖVEG –
BAKA ILDIKÓ

KÉPEK –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

A SZÜLŐK ÉS A SZÖVEGEIK

Egy tanár, aki kamaszoknak szóló irodalomtörténeti köteteket ír, és egy író, aki színdarabok, novellák, regény, tévés forgatókönyvek szerzője – kész is az előfeltevés: bizonyára naponta olvasnak fel egymásnak, javítgatják egymás szövegeit, talán már a gyerekeik is regényt írnak. Aztán kiderül, hogy sok-sok más téma is érdekli őket az íráson kívül. Gyerekevelésről, filmekről, életről és irodalomról beszélgettünk *Nényei Pállal* és *Szabó Borbálával*.

◆ Nagy a nyüzsgés a fotóstúdióban. A fodrász épp Borbála haját csinálja, én meg Pálnak teszem fel a kérdéseimet.

– Több helyen elmondtad már: nem hiszel abban, hogy vannak elavult irodalmi alkotások, hiszen amelyik mű a születésekor értékes és tartalmas, az később is az marad. Tanárként sikerül például a „Szigeti veszedelem” iránt felkelteni a gyerekek érdeklődését?

– Előfordult már velem, hogy a Zrínyi-téma után nem volt mindenki dühös, értetlen és csalódott. Szerintem a jó művek általános problémákat vetnek fel, amelyek igazából mindenkit érdekelhetnek. Ha sikerül elmondani, hogy a „Szigeti veszedelem” mögött például egy házassági dráma is feszül, hogy a török-magyar harc nem egy szimpla csata, hanem átvitt érteleme is van, az már jó eredmény. És ha egy mű által felvetett problémákról tudunk beszélgetni is a diákokkal – az a legjobb.

– Mit gondolsz, aki csak populáris irodalmat olvas, képes lesz később összetettebb műalkotásokat értelmezni?

– Nem tudom, sokféle út van, de azt talán senki sem tagadja, hogy létezik művészi minőség, és szerintem hiba, ha a diákoknak, akiknek épp alakul az ízlésük, érzékenykedésből nem mondjuk el, mi a jó és mi a rossz műalkotás. Egyébként a filmnézés kultúrája szerintem sokkal nagyobb bajban van, mint az olvasáskultúra, a fiatalok szinte csak kis erőfeszítést igénylő, egyértelmű filmeket néznek: ha egy ilyen filmben kergetnek valakit egy autóval, akkor az annyit jelent, hogy az illetőt kergetik egy autóval. A film azonos a cselekményével, neked mint befogadónak semmilyen dolgod nincs vele; olyan, mintha a szerző sem gondolt volna semmire, akár egy robot is megírhatta volna a forgatókönyvet. Azt el kell fogadni, hogy sok ilyen alkotás van, és ezek gyakran szó-rakoztatóak, sőt, a maguk műfajában profik, és jó őket nézni; az viszont probléma, ha valaki azt gondolja, hogy az a szellemi energia, ami mondjuk a *Mission Impossible 6.* megnézéséhez elég, az minden filmhez elég, és amelyik film ennél több befogadói energiát igényel, az rossz, és hülyeség megnézni.

Nemrég néztünk egy filmet az egyik osztállyal, és miután vége lett, megkérdeztem őket, hogy milyen volt.

Fodrász: Bongyik Balázs; sminkes: Somogyvári Dóra; stylist: Butor Krisztina;
ruhák: Cinque/ Biatorbágy Outlet Center, Patrizia Pepe/ My Day/ Rózsakert üzletközpont

Azt mondták, hogy unalmas, mert nem történt benne semmi. De hát éppen olyan dolgok vannak benne, mint az életben, mondtam nekik: iskola, szerelem, családi ebéd stb. Ők viszont azt gondolták, hogy csak az az izgalmas, ami más, mint az ő életük. „Akkor a ti élettetek unalmas?” – kérdeztem. „Végül is igen” – válaszolták. Pedig milyen jó lenne izgalmasnak látni azt, amiben élünk! Szerintem nem kell a sok látványos robbanás, és nem kell az életünkbe a legszebb színésznőket képzelni ahhoz, hogy érdekes legyen. Egyébként ez a film az *Amarcord* volt, amelyben van például egy olyan jelenet, hogy egy városka lakói ülnek a moziban, nézik a filmet, majd valaki egyszer csak bekiabál a terembe: „esik a hó!”, és akkor mindenki kiszalad megnézni. Pedig előtte teljesen átélték a filmet, annyira, amennyire mi már nem szoktuk, de a valóság mégis érdekesebb, fontosabb volt nekik, mint a film. Egyébként ha óra közben elkezd esni a hó, arra még manapság is föl pattannak a diákok.

– „Az irodalom visszavág” címmel már két kötetét írtad meg a világirodalom történetének, amelyet kamaszoknak szánsz. A diákjaidtól jött visszajelzés?

– Nem rajongok a korosztályos besorolásokért, a „kamaszoknak szánt” helyett azt mondom: örülök, ha minél többen olvassák, amit írok. Egyébként a könyveimről nem szoktam velük beszélni, mert az irodalomórakon úgyszólván irodalmi témákról beszélgetünk.

Közben Pált hívják a fotózáshoz, úgyhogy most Borbálával tudok egy kicsit beszélgetni.

– „Az író néha a saját személyiségében vájkál” – mondtad egy korábbi interjúban. Előfordult, amikor úgy érezted, most már annyi traumát hoztál fel a személyiségedből, hogy inkább meg sem írod a művet?

– Nem, mert amit én csinálok, az olyankor már inkább csak hideg megformálás. Attól kezdve, hogy elkezdem írni, már nem az enyém az a történet, mert rátevéődik egy fantáziaréteg. Máskor meg az történik, hogy szeretnék valamit elmondani az írással, és ehhez felhasználok egy eseményt a valóságból.

– Lackfi János mondta egy előadáson, hogy a laikusok sokszor azt gondolják, az íráshoz elég az ihlet. Pedig ez nem igaz, az ötletlen rengeteget kell még dolgozni: átírás, szöszölés, az egész ívének az átgondolása. Te hogy csinálod?

– Ezt műfaja válogatja, a drámaírás például nagyon kötött. Egy olvasó bármikor lerakhatja a könyvet, ha fáradt vagy nincs ideje, de a nézőt betereleik egy terembe, és a darabban nagyon pontos hatásokat kell elhelyezni ahhoz, hogy ő ott jól érezze magát. Sokszor megnéztem a színpadra állított darabokat, amelyeket én írtam, és előfordult már, hogy kihúztam egy negyedórás részt. Az nem jó dolog, ha az első felvonás végére elfáradnak a nézők, és úgy mennek ki a szünetre, hogy „jaj, de hosszú volt”. Viszont ha kiveszem azt a részt, akkor kíváncsian jönnek vissza a második felvonásra. Szóval figyelem a nézőket (rendszeresen hallgatózom a végében, persze csak a nőiben), hogyan hat rájuk az előadás. Egyébként meg azt gondolom, minden írónak saját szabályrendszere van, ezért is nehéz tanítani az írást.

– A „Válás” című novelládra nagyon hevesen reagáltak az emberek, sokaknak tetszett, mások úgy érezték, ítéletet mondasz az elváltakról. Ez hogy érintett téged?

– Örültem, mert az emberek reakciója többnyire nem a műre vonatkozott, hanem arra, amit felvettem vele: mennyire vagyunk felelősek egymásért egy házasságban. Erről tettem fel egy nagyon kemény kérdést – egyébként főleg magamnak. Egy művész jó esetben kérdez, jó esetben jól kérdez. Ha már válaszai vannak, ha ítélkezik vagy jobb embernek hiszi magát a többieknél, akkor megszűnik művésznek lenni. Én nem vagyok jobb ember a többieknél. Sőt! A legjobb esetben is csak pont olyan vagyok, mint a többiek – de én szeretem a többieket! Nem arra vágyom, hogy azt mondják az emberek, „ezt jól megírta”, hanem arra, hogy beszéljenek hűségéről, házasságról, életről, halálról. Kicsit jobban érdekel az élet, mint az irodalom. A provokatív kérdésfeltevés pedig egyszerűen egy beszédmód, tulajdonképpen a groteszk eszközzel operáltam, ahogy azt Örkény Istvántól tanultam: valamit a feje tetejére állítani, hogy megláthassuk valódi mivoltában. A párkapcsolatban használt frázisokat vittem át a szülő-gyerek kapcsolatra. Egyébként a „Répamese” című írásomban is így dolgoztam, mostanában érdekel ez az eszköz és a hatásai. Lackfi János mindkét (egyébként a Nők Lapjában publikált) novellámat megosztotta a Facebook-oldalán, így még több emberhez eljutott, sokan kommentáltak. Egy anya a lányával vitatkozott ennek kapcsán, mások engem gyaláztak. De ez jó. Szeretem, ha felébrednek az emberek, akik velem találkoznak.

Közben elkészülnek a fotók, végre beszélgethetek mindkettőjükkel.

NEM ARRA VÁGYOM, HOGY AZT MONDJÁK AZ EMBEREK, »EZT JÓL MEGÍRTA«,
HANEM ARRA, HOGY BESZÉLJENEK HŰSÉGRŐL, HÁZASSÁGRÓL, ÉLETRŐL, HALÁLRÓL.

(SZABÓ BORBÁLA)

– A félkész szövegeiteket meg szokták mutatni egymásnak, beszélgettek róla?

Borbála: Nem nagyon. Mindkettőnknek megvannak a saját módszerei, nehéz segíteni, inkább a már kész írást olvassuk el. Tehát a műhelymunka nem jellemző, de más művészeti ágakkal szívesen foglalkozunk. Például van nálunk filmklub a kamasz gyerekekkel meg az ő barátaikkal, beszélgetünk a művekről, mert nagyon fontos, hogy egy művészi alkotás dekódolását megtanulják.

– Nem kell noszogatni őket, hogy hozzászóljanak a témához?

Borbála: Nem, miután átlendülnek azon, hogy ez egy iskolás helyzet, nagyon jókat mondanak.

Pál: Meg többnyire olyanok jönnek, akiknek pont az a céljuk, hogy beszélgethessenek, vitakozhassanak a filmről.

Borbála: A családi vacsoránál mindenkinek egy olyan történetet kell elmesélnie, ami aznap történt vele. A gyerekeinkre, főleg a fiúkra jellemző, hogy a „mi volt a suliban?” kérdést megpróbálják elrendezni egy „Á, semmi”-vel, de most már többnyire nem ezt a feleletet kapjuk. Azért jó ez, mert mindenki gondolkodhat, hogy mi volt aznap olyan érdekes, hogy azt érdemes legyen kiemelnie, ráadásul megtudjuk, hogy kivel mi történt.

– Három gyereket neveltek, a tízéves is tud reagálni a tizenhét éves sztorijára?

Borbála: A tízévesünk olyan típus, aki mindenre tud reagálni.

– Miben változtatott meg az anyaság?

Borbála: Alapvetően én önző típus vagyok, ami nem annyira szimpatikus tulajdonság, de érdekes módon a nevelésben jól sült el. Azt hiszem, emiatt nem telepsem rá a gyerekeimre, habár rengeteg időt töltök velük. Viszont amikor kicsik voltak, mégis megtapasztaltam magamban egy olyan önzetlenséget, amit korábban soha: például hogy megdobban a szívem, ha meglátok egy vonatot – Ott egy Bzmot! –, mert tudom, hogy a fiam nagyon szereti a vonatokat. Már nem csak az érdekelt, ami nekem jó, elkezdtem más szemével látni, szívével örülni. A hangsúlyok is áthelyeződtek: én korábban vágytam az ismertségre, frusztrált, hogy nekem nem jöttek úgy össze a dolgok az írással kapcsolatban, mint például Varró Daninak vagy más barátainknak, akikkel együtt indultunk. De amióta anya lettem, annyira másról szól az életem, hogy most, amikor sok minden megvalósul, amire régen vágytam, örülök neki, de már nem ez a legfontosabb.

– Pál, te részt veszel a gyerekek körüli teendőkből?

Pál: Persze, engem így neveltek. Én csak amerikai animációs filmekben láttam olyan apát, aki hazamegy, tévézik, sört iszik és böfög.

Borbála: Az fel sem merült, hogy egyedül kelljen csinálnom a gyerekekkel kapcsolatos teendőket. Nagyon érdekes, hogy amikor kisgyerekes szülők voltunk, megállapítottuk Pállal, hogy nem ez az az időszak, ami a leginkább nekünk való. Rengeteg teendő volt, szaladgáltunk a gyerekek után folyamatosan. Amikor egy téli napon fel kellett öltöztetni mindhármat hatalmas anorákokba, végre kijutottunk a szánkópályára, és akkor az egyik elkiáltotta magát (netán hárman egyszerre): „Pisilni kell...!” Na, olyankor nagyon tudtuk sajnálni magunkat. Itt van két ekkora író, és reggeltől estig csak a pisi-kaki-cumi tengelyen mozog az életük! De most, hogy már nagyok a gyerekek (17, 15 és 10 évesek), szerencsére nem kell pisiltetni, és az öltözködést is megoldják egyedül. Azt vettem észre, hogy nem kirepülnek otthonról a nagyok, inkább berepülnek még a barátaik, barátnőik is, gyakorlatilag több a gyerek nálunk, mint korábban. Ezt már nagyon élvezzük.

– Laza szülők vagytok?

Borbála: Nem, de nem fárasztjuk magunkat bonyolult szabályrendszerek kitalálásával, amit mi is lusták leszünk betartani. Azért vannak szabályok, de szerintem betarthatóak, logikusak, és a kölcsönös bizalom alapulnak. Úgy is mondhatnám: nem tekintjük gyerekeknek a gyerekeinket. Én magam a 23. születésnapom előtt lettem szülő, még én sem voltam akkor kialakult felnőtt. Nem voltak nagy elhatározásaink, hogy így és így fogjuk nevelni őket, egyszerűen magunkat adtuk ebben is. Nem akarjuk jobbnak mutatni a világot, mint amilyen, én például az anyukám alkoholizmusáról már meséltem nekik.

Pál: Nem annyira szeretem, ha egy gyerek kapcsán túl sokszor elhangzik, hogy „ezt ő még nem értheti”. A gyerekek már egész kis kortuktól kezdve okosak.

Borbála: Ha ilyeneket mondunk, akkor ők is azt fogják gondolni, hogy a felnőttek nem értik őket.

Pál: Persze kiskirálynak se tartjuk a gyereket, akinek mindent szabad, mert cuki.

Borbála: Azok a szülők, akik mindent feláldoznak a gyerekért, rosszul járhatnak, mert a kis rosszcsont ebből azt a következtetést vonhatja le, hogy felnőttnek lenni valami rossz dolog, lényegében rabszolgalét. Nálunk a szülőknek is megvan a maga világa, élete, munkája; az volt a fő nevelési elvünk, hogy „A szülő is ember!”, úgyhogy próbáltunk hinni abban, hogy mi is ugyanúgy fontosak vagyunk a család életében, mint ők. ♦